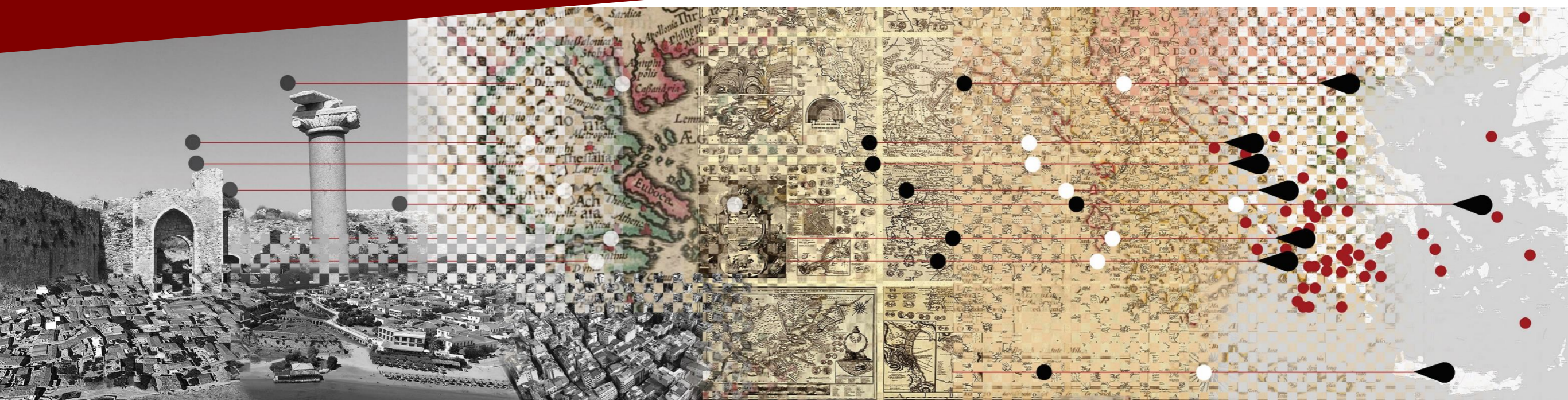

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενων Έργων
1η Προκήρυξη Δράσης «Επιστήμη και Κοινωνία»
«200 Χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση»

Τίτλος Έργου:

Επαναστατικά Παλίμψηστα

Η εικαστική αναπαράσταση του δικτύου των ιδιαίτερων αστικών τόπων στο χωροχρονικό φάσμα της ελληνικής επανάστασης

Συντονίστρια Έργου: Ευφροσύνη Τσακίρη

Φορέας Υποδοχής: ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Συνεργαζόμενοι Φορείς: ΠΚ, ΠΘ, ΠΑΔΑ

Ιστοσελίδα προβολής του Έργου:

<http://revolutionary-palimpsests.arch.ntua.gr>

Ποσό Χρηματοδότησης: 100.000 ευρώ

Διάρκεια Χρηματοδότησης: 28 μήνες

Σύνοψη Έργου

Αντικείμενο του ερευνητικού έργου είναι η μελέτη και ανάδειξη του δικτύου των ιδιαίτερων αστικών τόπων της επανάστασης του 1821 στην σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα μέσω της αναπαράστασής τους ως 'εικαστικά παλίμψηστα' με στοιχεία, εννοιολογικά και μορφολογικά, από τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, τη χαρτογραφία και τις εικαστικές τέχνες. Η έρευνα εφορμά από το παρόν και κινείται προς το παρελθόν ως ένα είδος 'αρχαιολογικής ανασκαφής' στην συλλογική μνήμη των τόπων, που για το λόγο αυτό, προσδιορίζει και επανασυνθέτει σε εννοιολογικές και εικαστικές διαστρωματώσεις, πολυεπίπεδες δηλαδή δομές, δημιουργώντας τα *παλίμψηστα*.

Παλίμψηστα ονομάζονται οι περγαμηνές που το αρχικό κείμενο είχε ξυστεί για να γραφεί κάποιο άλλο. Ψήγματα των προηγούμενων στρώσεων μπορούν σήμερα να ανιχνευτούν με ακτίνες Χ και το περιεχόμενο των σβησμένων κειμένων αποκαθίσταται. Στις εικαστικές τέχνες το παλίμψηστο περιγράφει την ταυτόχρονη αναπαράσταση σε πολλά στρώματα, ενώ στη γλωσσολογία και τη σημειωτική, το παλίμψηστο σχετίζεται με τη λογοτεχνική διακειμενικότητα και την πολυσημία, την ύπαρξη πολλών επιπέδων νοήματος. Οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι συγκρίνουν τις πόλεις με τα παλίμψηστα, γιατί κι αυτές αποτελούνται από στρώσεις πολιτισμού και ιστορίας, που έχουν αφήσει τα ίχνη τους και συνδιαμορφώνουν το παρόν. Στη σύγχρονη αστική θεωρία, το παλίμψηστο προσομοιώνει την πολύπλοκη πόλη που αποτελείται από επάλληλες στρώσεις και αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες.

Τα 'Επαναστατικά Παλίμψηστα' λοιπόν είναι οι αστικοί τόποι της Ελληνικής Επανάστασης που η ερευνητική ομάδα θα αναλύσει πολεοδομικά ως 'ανασκαφές' και θα αναπαραστήσει εικαστικά σε στρώσεις, επίπεδα, κατασκευές.

Χρησιμοποιώντας πολεοδομικά εργαλεία, οι ερευνητές θα επιλέξουν και θα χαρτογραφήσουν τοποθεσίες στην εδαφική επικράτεια της σύγχρονης Ελλάδας με ιστορικά τεκμηριωμένη συμβολή στην επανάσταση και την συγκρότηση της ελληνικής ταυτότητας, οι οποίες θα λειτουργήσουν ως 'κόμβοι' αφήγησης του επαναστατικού δικτύου. Τα στοιχεία, πολιτιστικά, αρχιτεκτονικά, χωρικά, κοινωνικά, ανθρωπολογικά, οικονομικά, κ.λπ. της χαρτογράφησης θα δημιουργήσουν μια τεκμηριωμένη βάση δεδομένων, που θα δομήσει και εμπλουτίσει τα εικαστικά έργα που θα αναλάβουν να δημιουργήσουν στη συνέχεια, τόσο οι αναγνωρισμένοι καλλιτέχνες, όσο και οι νέοι δημιουργοί, φοιτητές και απόφοιτοι σχολών αρχιτεκτονικής και εικαστικών τεχνών που συμμετέχουν στην έρευνα.

Αντίκτυπος και Αποτελέσματα

Στόχος της έρευνας είναι μέσω της αρχιτεκτονικής, της αστικής θεωρίας και των εικαστικών τεχνών να μελετηθεί και να αναδειχθεί το δίκτυο των επαναστατικών αστικών τόπων, πώς διαμορφώθηκε αρχικά με σημείο εστίασης τον 19ο αιώνα, και πώς μετεξελίχθηκε λόγω των επαναστατικών συμβάντων στη σύγχρονη εποχή.

Η ελληνική επανάσταση δεν αποτελεί απομονωμένο συμβάν. Αντιθέτως συσχετίζεται με την γαλλική και με την ευρύτερη επαναστατική κατάσταση που επικρατούσε κατά τον 19ο αιώνα στον ευρωπαϊκό χώρο. Το δε δίκτυο των ελληνικών αστικών τόπων συμμετέχει και επηρεάζει τα ευρωπαϊκά δίκτυα. Επομένως η μελέτη της αστικής, χωρικής συγκρότησης της Ελλάδας αποτελεί συνάμα μελέτη της συγκρότησης της σύγχρονης ευρωπαϊκής πόλης. Η ελληνική επανάσταση από αποσπασμένο χωρικά και χρονικά σύμβολο εθνικής υπερηφάνειας, θα αποκτήσει μέσα από την μελέτη του αστικού πολιτισμού ένα ευρύτερο νόημα, αυτό ενός αναπόσπαστου κόμβου του δικτύου διεκδικήσεων και διακίνησης επαναστατικών ιδεών και δράσεων στην Ευρώπη, στο οποίο συμμετέχουν φιλέλληνες διανοούμενοι και καλλιτέχνες με προσεγγίσεις πλησιέστερες στην πολιτική κατεύθυνση της αστικής δημοκρατίας ή και πέραν αυτής.

Το όφελος από την ανάδειξη του δικτύου των αστικών τόπων ως 'επαναστατικά παλίμψηστα' εντοπίζεται επιπλέον σε δύο κυρίως σημεία:

A: Ως προϊόντα επιστημονικών και καλλιτεχνικών διαδικασιών, τα εικαστικά έργα που θα προκύψουν, θα αποτελέσουν πομπούς πληροφορίας και αίσθησης. Η τέχνη λειτουργεί με την ενόραση, οι σημασίες της γίνονται άμεσα κατανοητές χωρίς τη μεσολάβηση της σκέψης, γράφει η φιλόσοφος Susanne Langer. Η σύγχρονη τέχνη επικεντρώνεται στο μήνυμα και διαθέτει πολυποίκιλα μέσα ώστε να το μεταδώσει βαθύτερα και καλύτερα. Οι πληροφορίες για την ελληνική επανάσταση υπάρχουν, στόχος της έρευνας είναι μέσω της σύγχρονης τέχνης να γίνουν πιο προσιτές στο κοινό.

B: Η μεθοδολογία που ακολουθείται διαχειρίζεται ένα μεγάλο πλήθος δεδομένων για τους τόπους. Η οργάνωσή τους σε επίπεδα και οι σχέσεις που θα προκύπτουν από την ταυτόχρονη προβολή τους, θα αναδείξει την ιδιότητα των σύγχρονων αστικών τόπων να αποτελούν 'συστήματα οργανωμένης πολυπλοκότητας' τόποι, δηλαδή, της ταυτόχρονης δράσης, αλληλεπίδρασης και συνύφανσης πολυποίκιλων δεδομένων, χωρικών, χρονικών, αντιληπτικών.

Η σημασία της χρηματοδότησης

Όταν επέστρεψα από το οδοιπορικό συνάντησης με 140 διαφορετικούς 'Επαναστατικούς Τόπους' σε Ρούμελη, Θεσσαλία, Μακεδονία, Ήπειρο, Πελοπόννησο, Κρήτη, μια διαδικασία, στην οποία επέλεξα να υποβάλω τον εαυτό μου προκειμένου να κατανοήσω τί ήταν τελικά η Ελληνική Επανάσταση, ώστε να μπορέσω να συντονίσω την έρευνα και να τη διηγηθώ, διαμόρφωσα μια άποψη πολύ διαφορετική από αυτή που με ακολουθούσε από τα σχολικά εγχειρίδια, τα ιστορικά βιβλία, το διαδίκτυο και τις συζητήσεις. Η εμπειρία, η προσωπική επαφή με τα πράγματα με έφερε αντιμέτωπη με μια επανάσταση επίκαιρη με 'σάρκα και οστά'.

Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία των τόπων, το κλίμα, η αρχιτεκτονική, οι άνθρωποι, τα ήθη και έθιμα, η ιστορία, τα μνημεία και πολλά άλλα με αφορούσαν πλέον προσωπικά. Η ομορφιά των τόπων με άφησε άναυδη. Η δυσκολία πρόσβασης, οι αντιξοότητες, που ακόμη και σήμερα υπάρχουν σε αρκετές περιοχές, τα κρυμμένα μυστικά, οι αδικίες, οι ανέκδοτες προσωπικές ιστορίες, οι κερδισμένοι και χαμένοι, οι ισορροπίες που ανατράπηκαν, οι θυσίες ανθρώπων, τα παράπονα των παραμελημένων, τοπία στην αφάνεια και πολιτιστικά στοιχεία που έχουν χαθεί για πάντα, εικόνες φωτεινές και σκοτεινές, όλα αυτά εισέβαλαν στη ζωή μου, σχημάτισαν έναν καμβά πολυποίκιλων συναισθημάτων και σημασιών και μετασχημάτισαν αυτό που ήμουν.

Έσκυψα το κεφάλι επειδή ένιωσα ειλικρινή σεβασμό, συγκίνηση, ευγνωμοσύνη και χρέος για τους ανθρώπους εκείνους που έδωσαν τη ζωή τους για αξίες διαχρονικές, όπως η επιβίωση, το δικαίωμα στη γη και την κατοικία, η ελευθερία, ο πολιτισμός, και πολλά άλλα.

Σκοπός μου είναι να φέρω όλα εκείνα τα στοιχεία που αγνοούνται για τους τόπους της επανάστασης στο προσκήνιο και να νιώσει ο καθένας ότι με κάποιον τρόπο είναι μέρος της, ότι τον/την αφορά.

Όραμά μου είναι η διεξοδική μελέτη της χωρικής, αστικής συγκρότησης της Ελλάδας υπό το πρίσμα της Ελληνικής Επανάστασης. Η αντιπαράθεση δύο εικόνων: της Ελλάδας του 19ου και της Ελλάδας του 21ου αιώνα. Η γνωριμία, κατανόηση και δημόσια προβολή του πώς πραγματικά ήταν τότε η Ελλάδα, μια 'αόρατη' εικόνα που δύσκολα θεωρώ φαντάζεται ο σύγχρονος Έλληνας, επειδή διαφέρει πολύ από αυτό που βλέπει και από αυτό που εικάζει, και πώς αυτή η αόρατη εικόνα εξελίχθηκε στην ορατή και σύγχρονη.

Ε. Τσακίρη

ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
info@elidek.gr
www.elidek.gr